

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Советни къауумун къабыл кёрюню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Советни къауумун къабыл кёрюрге.
2. «Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Советни юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2006 жылда 9-чу февралда чыгарылган 18-УП номерли Указына былай торлениуе кийирге:

а) 1-чи пункту Советни къауумун къабыл кёрюу бла байламы кесги кючюн тас эттенге санарга;
б) 2-чи пункта «Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2006 жылда 6-чы декабрда чыгарылган 153-УП номерли Указыны 1-чи пункту «б» подпункту;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Советни Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2007 жылда 30-чу апрельда чыгарылган 30-УП номерли Указы

биле къауумна торлениуе кийирю юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2006 жылда 22-чи августда чыгарылган 114-УП номерли Указы;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Советни Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2006 жылда 9-чу февралда чыгарылган 18-УП номерли Указы бла къабыл этилген къауумна торлениуе кийирю юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини 2007 жылда 30-чу апрельда чыгарылган 30-УП номерли Указы

биле къауумна торлениуе кийирю юсюнден кирди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А.КАНОКОВ. Нальчик ш., 2010 жылда 25-чи февралда, №14-УП

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентинде Советни къауумуну тизмеси 2-чи бетде басмаланды.

Зумакулланы Мустафаны жашы Борисе

«Къабарты-Малкъар Республиканы илмуусуну сыйлы къуулукчуусу деген махтаулу атны атауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини УКАЗЫ

Тарых илмууну айнытууга уллу къыямет салганы, къырал, жамауат эм педагог иште тургъышканы ючюн **ЗУМАКУЛЛАНЫ МУСТАФАНЫ ЖАШЫ БОРИСЕ** - Къабарты-Малкъар Республикада Адамны эркинликери жаны бла уполномоченный - «Къабарты-Малкъар Республиканы илмуусуну сыйлы къуулукчуусу» деген махтаулу атны атауу.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А.КАНОКОВ. Нальчик ш., 2010 жылда 25-чи февралда, №16-УП

М.М.Кодзикову Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугалауну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Президентини УКАЗЫ

Республиканы къырал власть органдарында кеп жылланы ахшы ишлени ючюн **КОДЗИКОВ МУСАДА МАРТЫНОВИЧИ** - Къабарты-Малкъар Республиканы Адамнын иш бла жалчытуу жаны бла къырал комитетини председатели - Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугаларга.

Къабарты-Малкъар Республиканы Президенти А.КАНОКОВ. Нальчик ш., 2010 жылда 25-чи февралда, №17-УП

Себегле чыгарыу

Огъурлу ишлеге къозгъалыу

Шабат кюн Нальчикде Къырал концерт залда **Жаш тёлнюню жылы къууанчы халда белгиленди**. Анга аталган байрагъу республикада болган бийик эм энчи билим берген окуу юйюни студентлери, республиканы жаш тёлнюню келечилери да келген эдиле.

Бек алгъа Къабарты-Малкъар къырал университетини студенти Татьяна Третьак бла аны болушчулары суперстудент конкурса хорланган жашла, республиканы Информация коммуникацияла, жамауат биригрилини эмда жаш тёлнюню ишлери жаны бла министерствосу жылыны ичинде къалай ақилча, конкурса, проекте бардыргъанлары бла шагъырей этгендиле. Битеу да отуздан артык социальный проект, жюз минген жуукъ адам къыяшкын юч жюз чаклы бир жумуш тамаланганды. Анагъа республиканы, районланы башчылары куллу себегли этгендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

СУРАТДА: Гергъокъяны Джамбулат Джамбулатов Мусаны алгъышлаганды.

КЪМР-ни Парламентинде Социальный жашуу журтланы салыуну айнытыргъа

Озган жыл Къабарты-Малкъарда жашууларыгъа **90 процентин энчи иеле ишлегендиле**. Аны юсюнден **КЪМР-ни Парламентинде болгъан тынгылаулада айтылганды**. **Жыйныуда сёз Къабарты-Малкъарда жашуу журтланы ишлеуе эмда къурулуш комплексин айнытууну юсюнден бергъанды. Аны спикер Чечеланы Ануар бардырганды. Ол адамланы жашуу журтла бла жалчытуу магоналы, къыйын да ишлери бир болгъанын чечкенди. Аны юзюнде кёре, бу жумушун тамамлауга себеглик этер ючюн, чыгарылган законла тийишличине ишлемайдиле: къырал льготала, аналык капитал берген онгла къыйралымайдиле, торлю-торлю федеральный эм республиканы программада белгиленген жумушла толтурулмайдиле. Дагъыда республикада адамла келерини охча юлюшлери кесюму жашуу журтла ишлеуе амалы да айнымайды.**

Спикер республикада адамланы айлык хакълары аз болганы ючюн социальный жашуу журтла ишлеуе айнытыргъа кереклисин белгилегенди. Ол оюм этгенден, арена амал бла хайырланган юйлени салдырыргъа да болуукъ эди. Юлгоге, тыш къыралда адамланы асламы арендага алынган фатарлада жашайды: Германияда халкыны 60 процентини, Нидерландлада 50 процентини. Аренадагъа берилген жашуу журтла да къыралны желигинде болууга тийишлиде, дегенди ол.

Къабарты-Малкъарда халкыны жашуу журтла бла жалчытууну юсюнден КЪМР-ни къурулуш эм архитектура министрлини орунбасры Ирина Каузова былай шартла келтиргенди: «Россейни граждандарына учуз эм тынгылы жашуу журтла» деген миллет проекте кёре, 2006 жылдан 2009 жылгъа дери республикада 792,6 миңгъа квадрат метр жашуу журт ишленгенди. Андан 90 процентини (707 миңгъа квадрат метрден артык) энчи илеги юледиле.

Бу иш бир неча федеральный программаны чеклеринде бардыры-

лады. «Жашуу журт» программаны «Жаш адамланы жашуу журтла бла жалчытуу» деген бөлүмюне тийишлиликде арт юч жылда 672 юйюрге фатарла неча энчи юйле сапы алдыргъа неча ишленирге болушукъга сертификатла берилгендиле, ол санда озган жылда 185 юйюрге. Бюгюнлюкде уа Россейни Регионланы айнытуу жаны бла министрствосуна 2010 жылда бу программалга къатышыр ючюн керек болган конкурс документле жиберилгендиле.

Къабарты-Малкъарны Правительствоу буюргъу бла республиканы бюджеттен жашуу журтла сатып алдыргъа неча ишленирге кредитле алгъанга процент ставкаларыны бир кесеге артка къайтарылды. 2005 жылдан бери аллай болушукъ 445 юйюрге этилгенди. Быйыл бу жумушлага республиканы бюджетде 16,4 миллион сом салынганды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Понём Хар тилек, хар тарыгъыу да контрольдадыла

Оналты адам бла побегенди Къабарты-Малкъарны саулуукъ саклау министрли Вадим Бицуев «Единая Россия» Партияны башчысы Владимир Путинни Жамауат премьеринде. Аланы тарыгуулары, тилеклери да асламысында сахарный диабетден ауруганланы дарманла бла жалчытуу, инвалидликни къайтаруу, жерекле операцияла этуу, саууз сабийлеге хакъсыз томарасия этуу бла байламы эдиле. Элпени эмда Нальчик шахарны бир-бир районларыны битеуло социальный проблемаларын кетюргенде да болгъандыла. Ала къуру саулуукъ саклауу бла байламы тейилеу келгенди. Ала дагъыда анылкъ районны Сармаков элинде жашагъан аналаны къаууму сабийлери саулуукъларына тынгысыз болуп келгендиле. Ала жашагъан «Заречный» микрорайонда ичер суу, сауула экология да бек осалгъа кетгенди. Мында арт жыллада бир неча производстволар ачылганды, дагъыда бирин анагъа деп туралды. Аладан а хауагъа, сууга да улуу затла жайыладыла. Тишируула министр бла ушакъларында жагъу производствону къурулушун тохтатууга себеглик этерин тилегендиле. Ала дагъыда анылкъ районда шолгъа элтен элтен жагъу келюню сабийлеге абаданлагъа да къоркутуу болгъанын бургъандыла. Аны эки жаңында тутарча бир заты жокуды. Аны хатасында сабийле эншиге неча керге жыгъылгандыла.

Пеняич Алексей Савин премьер кеси жагъу келгенди, аллай тилекни уа кеп саусуну атындан этгенди-онкология диспансера аптека неча аругъанлагъа дарманла сат-

ган кабинет анагъа Бусугъатда дарманла алып ючюн, анагъа Саулуукъ саклауу министрствону Нальчикни къыйрында орналган складина барырга тошеди. Анда уа, Алексей Савин айтканга кёре, санузел болмагъаны ючюн къарт, саусуз адамлагъа бек къыйналгъа тошеди Вячеслав Кецаев, Тамара Журтова, Раиса Шахануова бла Мадина Абаюкова сахарный диабетден ауругъанла инсультини заманында алдамгъанларына тарыкъландыла. Ала анысы болмагъан дарманны алмай тургъаны алты ай чаклы болды.

Неняич Михаил Посанов эм министр эмин шахарны «Александровка» районунда кардиология жетимхемгерлерине бургъанды. Гиялханы Людмила гичликден окуяна сакъат бол-

гъан 26-жыллыкъ жашына инвалидликни еморден азыргъа тохтадырыгъа себеглик этерин тилегенди. Бир къауумланы сорууларына примну кезиюнде тынгылы жууалла берилгендиле. Бир-бирлерине уа Вадим Бицуев, тийишли документле жайышдырып, министрствого келерге керек болуукъларын айтканды.

«Бир тилек, бир тарыгъуу да сансыз этилип къаллыкъ тийюлдю. Хар бири да контрольга алынганды. Мени къолумдан келмелик жумушлагъа кёре уа письмола жарашдырылып, тийишли жерлеге жиберилликде, хар бирине жууап къайтарылдык» - деп чертгенди министр примм болгъандан сора.

Татьяна ГЕДДАГОВА.

Къыралда - дуняда, къыралда - дуняда

Къытлыкдан жангызлай киши да къутулалмакъ РФ-ни Президенти Дмитрий Медведев къырал жумуш бла Францияда. Аны атларыны алланда ол Французлу журналисте бла тобешип, аланы соруулары жууалла этгенди. «Дуняа экономика къытлыкдан къутулууну жолу бармыды?» - деген соругъа жууап эте, Россейни Президенти былай айтканды: «Мен Францины президенти Никола Саркози бла Елисейевский тоханада сюзерик вопроста экономиканы, биригип ишлеуе, халкыла аралы болуулары, Иранны лдрю программасыны юслерилендиле. Ала халкыла аралы магъаналанды.

Экономика къытлык да алайды. Шендую кризисден жангызлай бир къырал да къутулаллык тийюлдю. Мен аны юсюнден Сегизуелени эм Жайырманы кенештеринде да айтканы. Эштуда, Саркози бла тобешууде да ол вопроста юсюнден селешмей иш барлык болмаз. Къысха айтсам, дуняаны калтыратхан экономика къытлыкдан бир бирге болуу къутулалмакъ жангызлай чыгып кетерча жол тапхан бек

къыйын болуукъду».

Миллионла - журтсуз, МОЛКСЮЗ

Европаны улуу оюмун болгъан (сагъатла 160 километр термик бла ургъан) боран халек этгенди. Ол Испанияда, Португалияда, Францияда, Германияда, Италияда келени жашаулары юзгенди. Бу улуу кючю болгъан боран кеп журтланы ойгъанды, кеп юйлени башлары анып кетгенди.

Айтылган къыралда изелу-кутаруу ишле бардыргандыла. Къуру Францияда окуяна ол ишлеге 3000 адам эм 4000 солдат къатышдыла.

Чекчи пост къуралганды

Россейни бла Грузияны араларында Огъары Ларса дайым ишлеп турлуукъ Россейли чекчи посту къуралганды. Ол хар не бла да - сауут, жашуу журтла, адамланы чекден бгюроюню бардырык служба бла иди жалчытылганды.

Юйно башы ичине тошгенди

Санкт-Петербургда 60 квадрат метрнин алган жашуу журтла баш олуру ичине тошгенди. Адамла ачыгъанлары бла сау къалгъанларыны юслеринден бичириу жокуду. Басмага ХУЧИНАЛАНЫ Ануар хазырлаганды.

КОЛЛЕГИЯ

Халкыны санын жазуу баш борчлай къалады

Къырал статистиканы федеральный службасы Къабарты-Малкъарда территорияны органыны коллегиясыны 2009 жылда ишени итагаларны чыгарууга эм быйлыгъа барларын оозоуге жоралнган жыйлыуу болгъанды.

Бу ведомствону таматасы Аурка Гаштова кесини докладнда статистиканы информацияны тоуз эм топу жарашдыр ючюн, быйтыр къылай бегимле, буркуула къабыл этилгенлерини эм аллага кёре не ишле тамалангандарыны юслеринден айтканды. Ол бидиргенге кёре, быйтыр аланы системасына къыйын жыл болганды. Нек дегенде 2009 жыл быйыл халкыны санын битеу Россей жазууга хазырлануу бла башланган эди. Арта аны болжалын артка кенюрюрге оную этилгенди.

Болсада анга хазырланууну чеклеринде иш къалай баргъанына шахарла эм районла квартал сайны къарагъанлай тургъандыла. Муниципальный къуралыулыканы санын эм чеклерин белгиуе жууу бла мадарла этилгендиле. КЪМР-ни шахар округларында бла муниципальный районларында ол ишни бардырык уполномоченныйгъа бла эзелчилеге адамла юйретилгендиле. Андан сора да, юйлени адреслери эм элпени саны тохтадырылгандыла. Картографияда белгили болгъан элге эзелт улгъалагъа бөлмюнгендиле, аланы тизмеси да этилгенди. Элзледе къылай бир адресле болгъанын эм аллага жашагъаны саны да тинтилгендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ЫСПАС

Россейде - экинчи жер

Агрохимия службаны «Къабарты-Малкъар» станциясыны аты республиканы агропомощность комплексинде урунгаларына кеп белгилди. Аны специалистлери жерчилик бла кюрешген молкеле, фермерлеге, арендааторлагъа битимлени торлю-торлю аурууладан бла заранчыладан къорууу жаны бла жаш сайын уллу болушукъ бердиле. Анга шагъалтык этген юлгюлени кеп санда келтирлеге болуукъду.

Быйтыр жерчиликде урунганлагъа алапат жыл туюну эди. Жайны къургъаылыгыны хатасындан 30 миңгъа гектарда эл молк битимле кюйген эдиле. Анга да къыралда, болгъан 110 аллай структураланы арасында бизни жершериберибизге экинчи жерни бергенди. Анга шагъалтык этген диплом эм ыспас къылатъ станциягъа келгендиле. Аны директору, эл молк илмуланы кандидаты Султан Бесланевни аты бла жерибериуе республикада мизреулукъ эм мизреулукъ къудуру битимленди 600 миңгъа тоннагъа жуукъ, урлукулукъ гибридин артындан - 25, чепленуден-29, тахта кетелден-300, картофдан-200, жемиништеден 70 миңгъа тонна тирлик жыйылганды. Башкадан айтканда, мизреулден къалгъан, бирси кенюмдоло бурнуула келгендиле эм уллу болушукъ бердиле. Анда уа башда айтылган станцияны коллективини къыйны да аа тийюлдю.

КЪМР-ни агрохимия службасыны махтаулу иши эзелмени къаламганды. Россей Федерацияны Эл молк министрствосу озган жылны итагаларына кёре къыралда болгъан 110 аллай структураланы арасында бизни жершериберибизге экинчи жерни бергенди. Анга шагъалтык этген диплом эм ыспас къылатъ станциягъа келгендиле. Аны директору, эл молк илмуланы кандидаты Султан Бесланевни аты бла жерибериуе республикада мизреулукъ эм мизреулукъ къудуру битимленди 600 миңгъа тоннагъа жуукъ, урлукулукъ гибридин артындан - 25, чепленуден-29, тахта кетелден-300, картофдан-200, жемиништеден 70 миңгъа тонна тирлик жыйылганды. Башкадан айтканда, мизреулден къалгъан, бирси кенюмдоло бурнуула келгендиле эм уллу болушукъ бердиле. Анда уа башда айтылган станцияны коллективини къыйны да аа тийюлдю.

Ишлерине алай уллу багъа берилгенди Къабарты-Малкъарны агрохимия службасыны махтаулу иши бла бирге оюмундагы багъа ботюнда жегер ишлерге да таукуленидиргенди.

Бизни кюрр.

ЖЕТИШИМ

Гуртуланы Улан «Кюмюш» алып къайтханды

Дюссельдорф шахарда дзюдодан Гран-приде бизни республиканы келечисини Гуртуланы Улан 73 килограмм ауурулукда кюмюш алып къайтханды. Финал сермешде ол монгоглу спорту Сыйджарал Нигм-Очирге очкола бла холатханды.

Турнирге Европаны, Азияны, Африканы къыралларындан эм Америкадан 355 дзюдоучу къатышкандыла. Бу жолгъа дери Россейни келечисини эки керде доммакъ призёру болгъан эм Грецияда бардыргъан турнирде «кюмюш» алгъан Гуртуу ул кесини жетишимни бла специалистлени эм эршиуге къатышханланы сейрсиндиргенди. Финал тобешууге дери уа Улан Германияны келечисини эмда 2009 жылда юмюрланы арларында чемпион атна тийишли болгъан японду Даниши Нишияманы хорлаганды. Финалны 1/4 кесинде Азияны эки керде чемпиону корейли Гуу Бангуну къытханды. Жарым финалда уа Ул Узбекистанны келечисини Навруз Джуркюбюлову хорлаганды. «Апты» ючюн а тагымге ол 25-чи Жай университетини доимакъ призёру Сайнджарал Нигм-Очир бла чыкъганды. Монгоглу, сермешде андан кючюлер болуп, биринчиликни жибермегенди. Савлетна ГАУНОВА. КЪМР-ни Спорт эм туризм министрствосуна пресс-службасы.

ВЕТЕРАНЛА

«Днепрни эсгерсем, бюгюн да жүрегим титирейди»

«Кызаутта жалаңда бир кюн болуп, душманы жаныңа жалаңда бир оёк аткан эсе да, ол солдатни юсюндөн жазарга керекпи», - деген эди бир жол, телефондо бля сөшө, кыргызга аты айтылган жазычу Константин Симонов. Мени бир эллим а сау төрт жылны уруш отундан чыкмый турганды.

Керменланы Азаматны төрт жашы кеткен эдиле фронтка - Асангерий, Магомметерий, Материй, Хангерий. Барысы да, насытка, урушдан сау кытайкан эдиле. Шендо жалаңда Хангерий сауду - кыариндошланы бек кичирери. Аны блады ушашыбыз.

- Хангерий, аскерге кычан чакыртылган эдинг, сени бля бирге эллигеринг болганымдыла. аскер куулугуңг кыайда, кыайсы аскерге блядоме башланган эди? Угыай дейди эсенг, ушашгыбызны анда башлайык.

- Мен аскерге 1941 жылда майда кеткен эдим. Улуу Ата журт уруш башланардан бир ай алгач. Негерлерим - Жокланы Юсюп бля Мокыяланы Азрет-Алий. Алай бизни бир бирибизден айырган эдиле. Мени Белая Церковь шахары тийреседе орканды деннит артиллерия полкуну хан жер илишланы маруачу батареяга келтирди.

Бир айдан а, айтайнымча, германтыла кыарылыгызга чалдыла. Кенче фашист самоплта толтурдула. Ала бля сермеште биз урушуну бирин

онг жагысында плацдармы кенгерткенди. Алай эди алагыа бунгурт. Аны ючюн алавы барына да ол санда манга да, Баш Командующий Сталин кюл салып, Юсюрлеу грамотала берилгенди.

- Кыагытыларны кыарымда да, сени Баш Командующийден бюсюрлеу грамоталарыңдан биринде 1945 жылда маргта Балатон келно кытамтыда болгач сарыингы Селих Фехервар шахар ючюн баргачан сермеште кыатышханды. Ким биледи, бир полкда болгач эсегиз да...

- Таулу кермеңме, кыарылыгы жаш бар эди бизни батареда - Батчаланы Назбий. Да башхамды, ол да таулу эди. Кыазауыны ахырына дери бирге болганбыз.

Австрияда тобоген эдим. Хорваланы ючюнне Уруш бошылп, бир 20-25 жыл озгандан сора тубошген эдик аны бля. Бир бирибизни кылай тапжаныбызны айтамын. Буюнунда колхозну председатели Чочайланы Салих бля Социалист Урууну Жигити кюйчу Аттоланы Салих Тебердиге солурга баргачанларымда, анда да аны кылауру болуп ишлеген жыл саны келген бир киши: «Керменладан адам таныймысыз?» - деп сорганды алагы. Таныймы эсегиз да, Хангерийге билдирдиге алай табырсыз деп, кесини адресин бергенди.

Андан кыайтхандан сора ала кыагытын ол заманда район милицияны начальни болуп ишлеу Глашчыны Ахматха керголткенди. Ол а аны манга талдырганды. Андан сора ол, бизге келип, мен да Кыарачыга барып, бир ненча кер тубошгенбиз. Кыайл улуу эди бизни кыуанчыбыз, бир бирибизни кергенде! Айтып да аныла талгылык туйолме. Назбий өлгенде (жаннет ахлусу болсо) дуугага баргачан эди Тебердиге.

Энди, Кермен улна соорурларымы кюшуп, аны юсюндөн кесим да бир-эки сөз айтырга тийишли кермең. Хангерий аскерден 1945 жылда июльда кыайтханды. Кел кюисоз сермештеге кыатышып, аны бир керде да жаргала болмаганына сейир этгемме. Тууган журтубузну эркинлик эм жалгынчысылыгың кюоруулагыа салгачан кыайны ючюн Керменланы Хангерий Ата журт урушуну II даражалы ордени, «За отвагу», «За воляте Будалешта», «За победу над Германией» эм башха майдала бля саугаланганды. Баш Командующийден жети бюсюрлеу кыагыты барды.

23-ию февралыда Кермен улну сабылор, тукукчалары эм жуукчалары аны 90-жыллыгың белгилейгенди. Аны айтылган алгышылы барын да Аллах кыайл эдиле. Анда да кел жаны саулугуңу тас этмей жаты. Ата журтну кертичи солдаты!

нала жанадыла, бузулмачылар аны алгач мыллык атадыла. Алай батареялагыа бири да кыаршы жуукчалашаламды. Гусеничалары кыркыкылы, неда башиялары бир жагына кетип, тохтайдыла.

Ол кюн кеп адамыбыз да кыорады, болсада фашист танклары жолларын кесген эдик. Ол жажаним отундан кылай сау чыккырамы бюгюн да сейир этгенлей турмам.

Фашист танк бля Будапешттен юг-запад табада Секешфехервар шахарны кыатында да тобоширге тошгенди. Алайда немешлери 11-чи танк дивизияларыны атаюрюрлеу грамоталарымдан биринде ол да жазылыпды.

Төрт жылны ичинде таулу адам кермеңдинг аскерде? Аны сорганым не ючюндө десенг, кеп жылланы бизни газетде ишлеген Кыдайланы Хасан (жаннет-ди) сени сатынганы Селих Фехервар шахар ючюн баргачан сермеште кыатышханды. Ким биледи, бир полкда болгач эсегиз да...

Таулу кермеңме, кыарылыгы жаш бар эди бизни батареда - Батчаланы Назбий. Да башхамды, ол да таулу эди. Кыазауыны ахырына дери бирге болганбыз.

Австрияда тобоген эдим. Хорваланы ючюнне Уруш бошылп, бир 20-25 жыл озгандан сора тубошген эдик аны бля.

Бир бирибизни кылай тапжаныбызны айтамын. Буюнунда колхозну председатели Чочайланы Салих бля Социалист Урууну Жигити кюйчу Аттоланы Салих Тебердиге солурга баргачанларымда, анда да аны кылауру болуп ишлеген жыл саны келген бир киши: «Керменладан адам таныймысыз?» - деп сорганды алагы. Таныймы эсегиз да, Хангерийге билдирдиге алай табырсыз деп, кесини адресин бергенди.

Андан кыайтхандан сора ала кыагытын ол заманда район милицияны начальни болуп ишлеу Глашчыны Ахматха керголткенди. Ол а аны манга талдырганды. Андан сора ол, бизге келип, мен да Кыарачыга барып, бир ненча кер тубошгенбиз. Кыайл улуу эди бизни кыуанчыбыз, бир бирибизни кергенде! Айтып да аныла талгылык туйолме. Назбий өлгенде (жаннет ахлусу болсо) дуугага баргачан эди Тебердиге.

Тобешу

Шабат кюн Нальчкини 4-чю номери орта школунда республиканы Инфоркшация коммуникацияла, жаманат биргуилени эмда жаш тейюно ишлери жаны бля министрствосу бля окуу юйно коллектив кырап, Кыабарты-Малкырада жашагачан миллетлени культура араларына тамгалары бля тобошуну болганды. Министрствону келечиси Ратмир Каров, окуучулары, усталаны да кыонакыла бля шагырей этип, быллай жылынуу мангасын да анылапханды. Сора сөзю эрмен миллетни культура арасыны прадсдателине Жиррай Иоаннингана бергенди.

- Мени багылы жаш шухтарым, бери бек сыйоп келгенме. Бир бөлөк жыл мындан ады бля школну бошугача кесим да. Архитектор бошугула да билмей эдим, алай бу

тедиле. Ол шолкда сабылерибизге өз тийбизини, эрмен культураны оюрге юйреткен устас Геннадий Запелетингана сөз бердик. Бу огурулу устас эрмен тил кылай кырапгыаныны, миллетни өмүрлени теренинден келген культурасы болганыны юсюндөн айтырды. Биз бля Пушкинни Кавказны юсюндөн назмуларын эки тилде да окуганды. Эрменил постлени назмуларын ол окугачан сабылде да келден айтхандыла.

Грузинилени миллет культура араларына прадсдатели Анзор Побжаниде бля тобошуге биринчи прадсдатели атасы Борис Георгиевич бля келгенин билдиргенди. Ол да эбизе ара 1989 жылда кырапгыанын белгилегенди. Ол кезинде бизни республикада 10 миңден артык эбизе жашагачан эсе, бюгонюкюге 2500 адам кыагыландыла.

Ратмир Каров келген кыонакыла бля шагырей этиди.

Шуёхлукъну жарыгы

4-чю школну окуучулары кыонакыла айтааларына эс салып тынгылайды. Софья Ахмодульская кызы ишлеген суратланы школга саугага береди.

окуу юйно кыарыгыларымда суратла этерге болушканы, - деп башлаганын сөзюн Жиррай. - Бизни араны аты блайды - Россияни эрменлени Союзуну Кыабарты-Малкырада регион бляоме деди. Республикада биринчи болуп 1988 жылда кырапгыанды. Софий Ахмодульская. - Сулия» деген жыры эбизе тилде бек аруу жырапганды. Анзор аны блай аруу жырапгыаны ючюн уллу ыспас этгенди.

Татарыланы «Тууган эл» деген миллет культура араларына прадсдатели Саида Савченко Габулла Тухайлы, Анзор аны блай аруу жырапгыаны ючюн уллу ыспас этгенди. Татарыланы «Тууган эл» деген миллет культура араларына прадсдатели Саида Савченко Габулла Тухайлы, Анзор аны блай аруу жырапгыаны ючюн уллу ыспас этгенди.

Анзор республикада белгилли наркюлду. Ол себелден аргонвалла алтын жонно излей, Калхидагы кылай келгенлени, тиллери кылай кырапгыаныны юсюндөн айтып, саусуларына ашыккыгынын билдиргенди. Алай аны бир кесекте татарыла тыйгачанды. Софий Ахмодульская. - Сулия» деген жыры эбизе тилде бек аруу жырапганды. Анзор аны блай аруу жырапгыаны ючюн уллу ыспас этгенди.

Женна бу школну бошгачаным, бюгонюкюде ол эми 40 кермең кырапгыан сураты болганын да билдиргенди. Аны чыгармачылыгы бля Прагада, Германияда, Москвада да шагырейди. Ол кызы этген суратланы бир кыаууңу, бу тобошунда школга саугага бергенди. Бу огурулу тишируу тукукчалары да бу шолкда окуудула. Сора ол кесини назмуларын окуганды. Аладан биринде Макаревичини «Омак» деген беруюнде таулу, дигерги эм татары тышируула малкылары кыинилени кылай биширликлери юсюндөн айтыла.

Хар суратында музыка эшитиледи

Бусагата профессионал, РФ-ин Художниклерины союзуно кирген жаш суратчыны кеп тойлодо. Аксыкылары Имаро олдоганды. Белгилли художникле Кыбуно бля Сираны фамхулу кыларсы, кесини эми жолун табын, аны бля басынууу барооди.

Имараны Суратлау искусстволарыны музминде кермеңю ачылыгыты эртенде да белгилли эди. Ол, айтырчан замандан эсе кеңирек болгачылыкты, кыауру анда кеп эди. Хар художни жашагачаным, такукчаларын ол бокон да унулганды. Башха сөйлөгөнчө да, художникни ишлериде ол байламлыкны чертип, аны фамхуон белгилегенди. Нели Сундукова айтылы атаны бля аны сабылерины, аны адуаларында чыгып, эми творчестволу жашау башлаган тын болмаганын айтады. Сора ол блай кыошанды: «Биз Кыбу, Сиран дросо да, тукумлары кыошмай, сөз кими юсюндөн барганы анылашканы кылапганды. Энди уа Имаро дейбиз».

Аны хар ишини тобоисе да «Имаро» деп окуубу. Художникни суратлары башха кермеңчөлдө да хар заманда кендиле, артык кыачыр-ишлейди. Баам, андан аны тиширулары битуде да кавказ сыфатылашыла. Алайлыгың ол кесини оюндө да айтаң эди. Кыабарты-Малкырады бля Дагыстаныны бирча соююп, анда кермеңчө жашагачаным, такукчаларын ол бокон да унулганды. Башха сөйлөгөнчө да, художникни ишлериде ол байламлыкны чертип, аны фамхуон белгилегенди. Нели Сундукова айтылы атаны бля аны сабылерины, аны адуаларында чыгып, эми творчестволу жашау башлаган тын болмаганын айтады. Сора ол блай кыошанды: «Биз Кыбу, Сиран дросо да, тукумлары кыошмай, сөз кими юсюндөн барганы анылашканы кылапганды. Энди уа Имаро дейбиз».

Аны хар ишини тобоисе да «Имаро» деп окуубу. Художникни суратлары башха кермеңчөлдө да хар заманда кендиле, артык кыачыр-ишлейди. Баам, андан аны тиширулары битуде да кавказ сыфатылашыла. Алайлыгың ол кесини оюндө да айтаң эди. Кыабарты-Малкырады бля Дагыстаныны бирча соююп, анда кермеңчө жашагачаным, такукчаларын ол бокон да унулганды. Башха сөйлөгөнчө да, художникни ишлериде ол байламлыкны чертип, аны фамхуон белгилегенди. Нели Сундукова айтылы атаны бля аны сабылерины, аны адуаларында чыгып, эми творчестволу жашау башлаган тын болмаганын айтады. Сора ол блай кыошанды: «Биз Кыбу, Сиран дросо да, тукумлары кыошмай, сөз кими юсюндөн барганы анылашканы кылапганды. Энди уа Имаро дейбиз».

Кермеңчө да ары дери хар айдан барып турган зал оскун, алгачында эсе, эркинчек, жарык да кермеңгөндө. Суратла ишленген стильлери, уллукулларына кер, хар бири кесини жеринде. Кире барганын, бирча аруу рамалада - юсюне, башха кыабырдагы рамалар болмагачан, алай темалары бля бирге келишген бир талай сурат. Биз художникледен не заманда да ариулулукны саклайбыз. Имаро, фамхуона дизайын хурини да кыошуп, кермеңчө бийик эстетиканы да кергозөдө.

Художник кыз биринчи эми кермеңчө «Мой мир в кольбебелыи Кавказа» деп атаганды. Ол да боштал тойлодо. Атасы - малкырады, анысы - лаклы, эри - кыабартыны, анысы, бу халкыны культуруларыны, фольклорларыны, адет-төрөлерины жүрегине сыйдырдып, алай

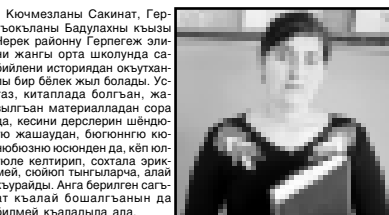
мангачан болулары жүрекке бир сейир хошук келтиргенлери бля. Аны кесини «Безмилтектос» деген ишине жукурга батып турган тиширчө.

Сынаулу художник Заур Егачюков бизни республикада суратчылагы кыайын болганын, тиширууга уа бюгонда аур тыгенин айтаңды. Алай Имараны кесини эми деген, хар ишине музыка болганын белгилегенди. Искуствону адамыны хали, кылыгы, дуниягы кеп кыараны аны ишлерины кермеңчөдө. Аксыкылаңны кыларсы атасы, анысы берген фамхуга кесини жүрек жылууну, жашуу сынауун, ага сыймеклигин кыошанды. Андан аны тиширулары, жердегиле угай, мөлөкете ушшала, башха дунияда деп тошгочна. Алада сабырлык, ариулулукны толуп сезиу эсленди, алай аны бля махтанган этген угай, жүректелеге ырахатлык салгырга жаратылгачандала. «Сабылук».

«Несущие реку», «Эхо», САРАККУЛАНЫ Асинт.

ПРОФЕССИОНАЛЛА

Аны дерслерин ашыгып сакълайдыла

Кюмбелзаны Сакинат, Гөргөкүланы Бадулаханы кызы Черек району Гөргөгөж элини жаңгы орта школунда сабийлини историйдан окутуучаны бир бөлөк жыл болды. Уста, китапканда болган, жазылган материалдан сора да, кесини дерслерин шөндөгү жашаудан, биогонюгю кюнобозно оюсондан да, көп оюгө келтирип, сохта ла эпкемэй, сөйкөп тынгыларча, айткы кырады. Аны берилген сагыт кыалай бошалганын да билмей кыалады ала.

Айхид да, аяланы кесине тынгылар, хар дерсени да ашыгып сакъларча этер ючюн, предмети иги билгенден, кыургы ак сөзле бла айтып кыойгы-андан сора да, уллу фахму, педагог усталык керекиде. Ала уа Сакинат Бадулахонда ашыгып сакъларча этер ючюн, предмети иги билгенден, кыургы ак сөзле бла айтып кыойгы-андан сора да, уллу фахму, педагог усталык керекиде. Ала уа Сакинат Бадулахонда ашыгып сакъларча этер ючюн, предмети иги билгенден, кыургы ак сөзле бла айтып кыойгы-андан сора да, уллу фахму, педагог усталык керекиде.

чүла историйны курсун тынгыла ашгыларларны, аяланы политика жаны бла оюмларны логиктууга бөледи. Дерследе керюмдололго пособилланы бла ишени жаңгы амилларын эркин хайырланчы. Шарт хайда, сынуулананы тинтип ачыкълуун сейир формада бардырады: конкурсла, КВН-ле да кыраиди. Оюн халда берген урокка сабийле окулгун материалны иги ашгыларларны эмде билерилерине болушадыла, аланы чыгармачылык тирликтерин эмде кеслери аларны ону этерлерин айнатыууга себеп болушадыла.

История кабинетни жарашдырууда эмде жасауда Сакинат Бадулахона кен иш этгенди. Ары кире барганыла окууна, окуучу историйны бейлик дунисинга ташыды, ол аны битүр хар жаны бла да себилмен есдорюрге болушды.

Устаз аяланы баланы кылыгыны, акыл сезимини, культураны эмде адегилгилени кураулауларын кыатышдыра, атаанала бла да кен иш бардыра. Сейиле андан хар жаны

Беш сермешден төртюсюн кыытханды

Билдиргенбишча, озгъан айында Нальчикде донордон 17 жыллары толмагъан кызыпаны бла жашланы араларында Россияни биринчилиги бардырылганды. Къабарты-Малкъардан аны 25 спортчу кыатышандыла. Жарысууга, бизни донордуларыкъ маидалла бла жерлешлени хазна кыуандыралмагъандыла. Жаландар эришилени ахыр юнонде «доммакны» тренер Мухамед Емюжени сохтасы Ай-дана Нагорова кыытханды. Ол 73 килограмм аурулукда эришгенди.

Айдананы аурулугунда 32 спортчу бар эди. Кызгъа беш сермеш бардырыгъа тошунди. Ол алдан биринде хорлатханды. Кызгъаларын итпон бла кыытханды.

Команда эсепе уа ЮФО биринчи жерге чыккъанды. Аны ючюн эришген жашла бла кызыла 4 «алтын», 4 «кюмш» эм 13 доммакъ

«Нарт Ёрюзмекни» жангырыуу

Озгъан байрым юн Къулийланы Къайсын атлы малкъар кырал драма театра артистле «Нарт Ёрюзмекни» Нальчикни 8-чи, 9-чу эм 20-чю орта школлары сабийларыне кыюлгөтгендиле. Маммеланы Ибрагимини пьесасын сахнада режиссёр Къулийланы Борис салгъанды. Спектакль орусча барганын себепли ол кон эадак кел миллетлени окуучулары бар эдиле.

Бютюнда жомакълар оюнго сабийле уллу эс бөлбөп кырауучудула. «Нарт Ёрюзмек» алай спектакльден бириди. Отурулуктуу бла кыара кочоно жорешин мында сейир салынганды. Аны оюоне саханы декорациясы, актёрланы кийимлери, музыка бек башы уа актёрланы фахмалу ююклери, спектакльни байкыклардыргъандыла.

Нарт Ёрюзмек (Тохаланы Зулкъарний), Кызыл Фук (Мамучиланы Кимал), Сатайни (Алтууяланы Халимат), эли тишируу (Байзулаланы Роза), Байыналаны Зарифди, Ма мучиланы Кималны бла Бечелланы Людмила) эм башка

ла, кыурагъан сифатларына кертичи бола, гиче кырауучу бла тобушеуге тынгылы хазырлангандыла. Оюнда уа тепсеуле, сермешле, даулашла, дагырыды сейир затла кел тобойдиле. Сабийле уа, бирде сопулары тыйып, бирде кыара кюч хорлап кыодалы деген кыюркууда, дауур эте, бирде кыарс уруу, кыары эдиле спектакльге.

Башында айтылганын, артистле барысы да бек аламат ойнагъандыла. КъМР-ни халкъ артисткасы Байзулаланы Роза уа кырауучу, не гиче роль болса да бир зат бла сейирсюрдирмей, кыуандырмай кыодалы. Аны бла оюнду да берекетли этеди. Хар сахна жигитине эчки кыылык, боу таба биледи.

Сезю ошуктыла, ауазы уа... ауазы ошуктыла тынтуу ауауанды. «Зорка, зорка» деген сөзю аны айта чыгъады ол сахнагъа. Жаландар ол кезючюкю окуна кыалай айырмады эталдыла (Байзулаланы Роза), Байыналаны Зарифди, Ма мучиланы Кималны бла Бечелланы Людмила) да ачык белгилер тийишиди.

Тереклени терк ёсдорген ген

Шөндю табигъат углеводородланы оюнуна нархотдан бла бат туз кыамилден хазырланган этил спиритни, биодизельни – мильжурукдан этилген битам жауу, кыалган-кыулап-аляндан алынган биогазны эм башка алай затланы хайырландыла. Болсада биоотулуучу кесибизге азыраак керектенди биогасынды эсе уллу болуп кетеди, алай эсе да, углеводородла тракторланы, комбайнланы жабортюрге, пестицидле чыгаргъан фабрикала ны ишлешере керек болдыла.

Нархотон эм бат туз кыамилени орунуна биология спирт чыгъргъанда агачны хайырлангыра да болуук эди, оун орунуна хайырлангыра окуна да. Былайда заман деген зат барды. Аны эсте алгъанда уа, битимлени барысында да терк бамбук (чин камил) бөсди.

ЗАКОН Сансызлыкъ

Май району прокуратурасы быйыл жылны башында табигъатны кыоруулуун юсюнден законодательство кыалай топурулузаны тийгенди. Аны кезюнде Александровск станцияда «Къабарты крахмал» ООО РФ-ни быйлаз хазарларына уллу бузуккулук этгени тохташтырылганды. Тегерекде кыурулган сакълуун юсюнден, «Чабакъчылыкны эм суу биология байлыклары сакълуун юсюнден», «Производстону кыалган-кыулап-аляндарыны эм аяланы хайырлануун юсюнден».

Бириниден, предпритиядан чыкълан кир-кичикни тийгандырылган кир суу Терек череке кышуладыла. Аны алайыгыны предпритияда кир-кичикни, сууну тазалагъан меккимни кыурулуун узакъгъа созулганы бла байталды.

Ол себептен тегерекде табигъатны тазалагъан, кыоркусулуугун сакълууну жорууклары топурулмайдыла. Алай бла уа районун тийрөөнде койик жанырларга, сууда чабакъларга уллу заран тошореди. Терек черек чабакъчылыкны айынууну бирини категориясы сууду. Аны себепли аны тазалагъан сакълуун маганасы уллууду.

Ачыкъланган шартта кыара, району прокуратурасы «Къабарты крахмал» ООО-юсюнден административ производството жарашдырылды.

КъМР-ни прокуратурасыны пресс-службасы.

Жаз башыны белгиси

Жаз башыны жуукълашханы кеп толгоу белгиленин биллинеди. Хар ючюн эм бат туз кыамилени орунуна биология спирт чыгъргъанда агачны хайырлангыра да болуук эди, оун орунуна хайырлангыра окуна да. Былайда заман деген зат барды. Аны эсте алгъанда уа, битимлени барысында да терк бамбук (чин камил) бөсди.

Жылы бу кезююнде бурунгу малкъарыла жарык байрамла кыурагъандыла. Аладан бири сабан тойдү. Ол жаз башы ишлене атылганды. Бу жарык байрам башха торк миллетлерде да белгилениди. Бизни республикада уа сабан тойну татарлыганы миллет-жууртлара аралары бардырууду. Аны тамантасы Саида Фахрудинова айтан-кере, быйыл ол тогъуну керю июнь айда Долинкедеде ётдю-ропюкюду.

Бизни корр.

УЧРЕДИТЕЛЪЕ-КЪАБАРТЫ-МАЛЪКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЪСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АПАИДАНЫ Мухамар (баш редактору орусбасары), БЕИШАИЛАНЫ Мухамар (баш редактору орусбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛИНИ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Усейин, ТОКЛУЯЛАНЫ Борис (жууалы секретеры).

ТЕЛЕФОНЫ:
Редактору президент бөлөм - 42-4341. Баш редактору орусбасары - 42-38-21, 42-26-22. Жууалы секретеры - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корреспонда - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМУЛБИ:
Жамаат-поинтика бөлөм - 42-67-68, 42-24-02. Экономика бөлөм - 42-66-73. Култура бөлөм - 42-75-82, 42-68-72. Социалый политика бөлөм - 42-66-76, 42-47-59. Жанжалыкка эм спорг бөлөм - 47-26-39, 42-66-71. Писма эм реклама бөлөм - 42-37-94. Тираж бөлөм - 47-26-28. Спорт аялмачуу - 42-75-82, 42-66-76. Бухгалтерия - 42-30-87. Операторлар - 47-26-28, 42-39-65.

Реклясия авторла бла кызыгы жорюгөтмейн. Кюл жазмалга рецензия этилмедди эм ала артады кыатырылгандыла.

Газетде басылган материалда айтылган оюмла реакцияны оюму бла кесинимге болдукулду. Алада айтылган хар зат ючюн, текст федерацияны басмалыгында айтылган тийишлилик, материалды авторлары кеслери жууапылдыла.

Реклясия авторлалды 400 зат тийгенден (машина бла жазмалган 5-6 бет) кезип аймады.

Газет Басыны эм асылмаи информацияны республиканы жашыл жашылда айтылган Малкъар регион истисияда 1994 жылда 14-июнь июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер — 01—0066. Индекс - 51532

Газетни басматга КъМР-ни Информатика коммуналцияла, жамаат бирлигулени эм жани телюню ишлери жаны бла министрстосу компьютер служба басып этгенди.

Газет 1905 жылда Революция аты республикалы полиграфкомбинатда басылгандыла. Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 33

Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральыла басмалыгында, Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 33

Газетлени ислерине тапдыруу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральыла басмалыгында, Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 33

Газетлени ронингага сизге ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер общество жууапыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графике кере 19 сагытада кюп салында, 21.00 сагытада кюп салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГАНЛА:
Аликаны Владимир - де жууртун редактору; Гайыланы Рита - жууалы секретеры орусбасары; Ахматланы Ш. Ахид (1-чи бет), Зезаланы Лида (3-4-чю бет), Аюушланы Феруза (2-чи бет) - корректорла.

360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 5

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспект, 5